

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ-Κεφάλαιο 34

ΘΕΜΑ: Η περιγραφή του ενταφιασμού των Αθηναίων που σκοτώθηκαν τον πρώτο χρόνο του Πελοποννησιακού πολέμου

Τα στάδια της διαδικασίας της επιτάφιας τελετής στην αρχαία Αθήνα

- **Πρόθεση** των νεκρών σε σκηνή για δυο μέρες (....τὰ μὲν ὅστ'α προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότεριτα σκηνὴν ποιήσαντες)
- **Προσφορά** προς τους νεκρούς (λουλούδια, στεφάνια, αρώματα, σκεύη) (.... καὶ ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος ἣν τι βούληται)
- **Εκφορά** · κηδεῖα την τρίτη μέρα. Τα αμάξια έσερναν δέκα λάρνακες κυπαρισσένιες (μια για κάθε φυλή) και ένα φέρετρο στρωμένο με νεκρικό σεντόνι μεταφέρεται τιμητικά στα χέρια. Το φέρετρο ήταν γι'αυτούς που δε βρέθηκαν τα σώματά τους μετά τη μάχη (κυρίως αυτών που χάνονταν στις ναυμαχίες). (.....λάρνακας κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἅμαξαι, φυλῆς ἑκάστης μίαν μία δὲ κλίνη φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν.....)
- **Νεκρική πομπή** από την αγορά μέχρι τον Κεραμεικό (δημόσιο νεκροταφείο), στην οποία μπορούσε όποιος ήθελε, και από τους ντόπιους και από τους ξένους, να παρευρεθεί (... ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος ἀστῶν καὶ ξένων).
- **Θρήνος** από γυναίκες συγγενείς (.... καὶ γυναῖκες πάρεσιν αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφυρόμεναι)
- **Ταφή**
- **Εκφώνηση επιτάφιου λόγου** από Αθηναίο πολίτη.

Σύγκριση των αρχαίων ταφικών εθίμων, σύμφωνα με το κεφ. 34, με τα σημερινά.

Αρχαία εποχή	Σύγχρονη εποχή
πρόθεση	-έκθεση της σορού επιφανών προσώπων για λαϊκό προσκύνημα
προσφορά	-απόθεση λουλουδιών και στεφάνων στο φέρετρο και στο μνήμα
εκφορά	• τιμητική περιφορά της σορού επιφανών προσώπων • πομπή από την εκκλησία στο νεκροταφείο για τους απλούς πολίτες
φέρετρο για τους «ἀφανείς»	-μνημείο άγνωστου στρατιώτη και κενοτάφια
θρήνος	-αγρύπνια και μοιρολόγι του νεκρού
συμμετοχή ξένων	-συμμετοχή ξένων σε κηδείες επιφανών προσώπων
επιτάφιος λόγος	-επικήδειος λόγος

Μέσα από το κεφ. 34 φαίνεται ο σεβασμός της αθηναϊκής πολιτείας προς:

τους προγόνους

-«κρατώντας το πατροπαράδοτο έθιμο»
Η πόλη αντιλαμβάνεται το χρέος της όχι μόνο προς τους ζωντανούς και τους παρόντες νεκρούς, αλλά και προς τους προγόνους.

τους νεκρούς των πολέμων

-«τέλεσαν με δημόσια δαπάνη την κηδεία»
-αναλυτική περιγραφή της τελετής των Επιταφίων
-ειδική οστεοθήκη για τους αγνοούμενους
-ταφή στο δημόσιο νεκροταφείο που βρίσκεται στο πιο ωραίο προάστιο της πόλης
-ειδική διάκριση και μέριμνα για την ξεχωριστή ανδρεία των Μαραθωνομάχων
-εκφώνηση επιταφίου λόγου από σημαντική προσωπικότητα της πόλης
Συνεπώς, η πόλη της Αθήνας τιμά τους νεκρούς της όχι μόνο λόγω αλλά και *έργω*.

τις δημοκρατικές αρχές και αξίες

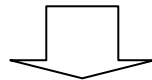
-την εκφορά ακολουθεί όποιος θέλει από τους πολίτες (δεν τους αναγκάζει κανείς)
-δεν απαγορεύεται η συμμετοχή των ξένων
-επιτρέπεται η συμμετοχή των γυναικών (έστω κι αν δεν παίρνουν μέρος στην πομπή)
-η πόλη ορίζει (εκλέγει) τον ομιλητή (δεν επιβάλλεται)
-η επιλογή βασίζεται σε αξιολογικά κριτήρια («επιβάλλεται με το κύρος του»)
-ο ομιλητής σέβεται το ακροατήριό του (μιλά από βήμα κατασκευασμένο έτσι, ώστε να ακούγεται από το μεγαλύτερο μέρος του πλήθους).

Προβάλλεται το ανώτερο πολιτιστικό επίπεδο της πόλης των Αθηνών και ο δημοκρατικός χαρακτήρας του πολιτεύματός της. Έντεχνα ο Θουκυδίδης μας προετοιμάζει για τον Επιτάφιο λόγο του Περικλή, που θα ακολουθήσει, και μας προϊδεάζει για τις βασικές ιδέες του λόγου που θα ακουστεί στη συνέχεια.

«έτσι λοιπόν γίνεται η ταφή τους» (ὥδε μὲν θάπτουσιν):

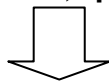
Ο Θουκυδίδης δεν απευθύνεται μόνο στο αθηναϊκό κοινό, το οποίο άλλωστε γνώριζε πολύ καλά τα σχετικά με την ταφή των νεκρών του πολέμου. Απευθύνεται στους μη Αθηναίους αναγνώστες του, σύγχρονους και μεταγενέστερους (δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι βασικός στόχος του ήταν να καταστεί το έργο του «κτῆμα ἐς αἰεί»).

Σχολιάστε τους χρόνους των ρημάτων που χρησιμοποιούνται στο κεφ. 34:

Κυριαρχεί η χρήση του ενεστώτα (κυρίως στην περιγραφή των Επιταφίων), όπως επίσης και εγκλίσεων με παροντική σημασία και γενικότερα η χρήση των εξακολουθητικών χρόνων (Ενεστώτα-Παρατατικού). Με τον τρόπο αυτό δίνεται με παραστατικότητα και δραματικότητα το πατροπαράδοτο έθιμο των Αθηναίων. Η χρήση τους δικαιολογείται και από το γεγονός ότι το έθιμο εξακολούθησε να τηρείται και στα χρόνια που ο Θουκυδίδης έγραφε το έργο του, αλλά και αργότερα. Η χρήση αορίστου περιορίζεται σε γεγονότα που έχουν ήδη συμβεί στο παρελθόν (π.χ. η θυσία των Μαραθωνομάχων).

Σε ποια σημεία του κειμένου διαφαίνεται (πιθανότατα) η προσωπική γνώμη/ αξιολογική κρίση του ιστορικού;

Παρά το φαινομενικά ουδέτερο και περιγραφικό χαρακτήρα του κεφαλαίου, διαφαίνεται έμμεσα ο θαυμασμός του Θουκυδίδη προς τον Περικλή. Μπορεί να μη γίνεται άμεση αναφορά σε αυτόν, αλλά με έμμεσο τρόπο τον χαρακτηρίζει ως άνθρωπο που θεωρείται πολύ συνετός (*δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι*) και επιβάλλεται με το κύρος του (*ἀξιόσπει προήκη*), καθώς τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται και ως κριτήρια επιλογής του ομιλητή του επιταφίου λόγου.